

Asia: Lausunto ulkoasiainministeriön kehityspoliittisesta kansalaisyhteiskuntalinjauksesta

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto (STKL) on sosiaali- ja terveystieteellinen asiantuntija- ja yhteistoimintajärjestö. STKL:n jäsenjärjestöinä on 141 valtakunnallista sosiaali- ja terveysjärjestöä, 16 alueellista sosiaali- ja terveysturvayhdistystä sekä tukijäsenenä 90 kuntaa ja muuta yhteisöä. STKL edustaa suomalaisia sosiaali- ja terveysjärjestöjä ja toimijoita paitsi kansallisella myös EU- ja globaalilla tasolla mm. Sosiaalipolitiikan maailmanjärjestössä (International Council of Social Welfare, ICSW), jolla on YK:ssa konsultatiivinen asema kansalaisyhteiskunnan edustajana.

STKL:llä on oma kehitysyhteistyöhanke Tansaniassa yhteistyössä tansanialaisen kansalaisjärjestöjen kattojärjestön Tanzanian Council for Social Welfare (TACOSODE):n kanssa. Myös STKL:n jäsenjärjestöistä moni on kehitysyhteistyötoimija, kuten Suomen Punainen Risti, Invalidiliitto, Näkövammaisten keskusliitto, Kuurojen Liitto, Pelastakaa Lapset ry ja Kehitysvammaliitto. Lausuntonaan ulkoasiainministeriön kehityspoliittisesta kansalaisyhteiskuntalinjauksesta STKL toteaa seuraavaa:

1. Yleistä

STKL kiittää Suomen Ulkoasiainministeriötä erittäin kattavasta ja kansalaisjärjestönäkökulmaa hyvin huomioon ottavasta kehityspoliittisen kansalaisyhteiskuntalinjauksen luonnoksesta. Erittäin myönteistä ovat linjauksen keskeiset lähtökohdat ja tavoitteet: köyhyyden poistaminen, kestävä kehitys, kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen, ihmisoikeuksien toteuttaminen, demokratian ja hyvän hallinnon edistäminen, sukupuolten välinen ja yhteiskunnan tasa-arvon edistäminen sekä ympäristöasioiden huomioon ottaminen. Linjaus antaa hyvät lähtökohdat kansalaisjärjestötoiminnan vahvistamiselle ja pohjoinen -etelä yhteistyön rakentamiselle.

2. Reilu ja oikeudenmukainen kehitys parantaa huono-osaisten tilannetta ja asemaa

Sekä kehitys- että teollisuusmaissa tulonjako- ja hyvinvointierot ovat kasvaneet voimakkaasti viime vuosien aikana. Hyväosaisten ihmisten hyvinvointi ja tulotaso ovat kohentuneet merkittävästi samalla kun köyhissä olosuhteissa elävien ihmisten tilanne ei ole juurikaan parantunut. Se on jopa huonontunut ja köyhien ihmisten määrä on lisääntynyt. Erityisen huolestuttavaa on ollut lasten, naisten ja erityisryhmien köyhyyden lisääntyminen.

Viime vuosina monissa kehitysmaissa talous on kohentunut, mutta talouskasvu ei ole hyödyntänyt kaikkia. Erittäin monet ihmiset ovat jääneet talouskasvun ulkopuolella ja elävät edelleen erittäin köyhissä oloissa. Kehitys kertoo siitä, että talouskasvu ei automaattisesti "valu" kaikkien hyödyksi, vaan tarvitaan mekanismeja, joilla tasataan tulo- ja hyvinvointieroja sekä taloudellisten nousukausien että taantumien aikana. Erityisen tärkeäksi reilun ja oikeudenmukaisen kehityksen turvaaminen ja erojen tasaaminen tulee laman aikana, jolloin heikoimmassa asemassa olevien oikeudet jäävät entistä enemmän taloudellisen kasvun tavoitteiden jalkoihin.

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto pitää tärkeänä, että Suomen kehitysyhteistyöpolitiikassa ja myös kansalaisjärjestöhankkeissa jatkossakin panostetaan reiluun ja oikeudenmukaiseen kehitykseen, joka

parantaa erityisesti heikompi-osaisten, köyhien ja syrjäytyneiden ihmisten tilannetta. Erityisesti naisten, lasten, vammaisten, vanhuksien sekä erityisryhmiin kuuluvien ihmisten elämäntilannetta tulee parantaa. YK:n vuosituhattavoitteiden ja muiden kehitystä arvioivien tavoitteiden seurannassa pidämme tärkeänä kansallisten keskiarvo-tilastojen seurannan lisäksi sitä, että kehitetään uusia, laadullisia indikaattoreita seurata kehityksen tasa-arvoisuutta ja köyhien ihmisten elinolojen sekä osallisuuden kehitystä.

3. Sosiaaliturvajärjestelmien kehittämistä kehitysmaissa tulee tukea määrätietoisesti

Kehityspoliittisessa ohjelmassa taloudellisen toiminnan kehittäminen nähdään tärkeänä keinona köyhyyden vähentämisessä. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto painottaa, että taloudellisen toiminnan kehittämisen lisäksi myös sosiaali-, terveys-, koulutus- ja ympäristöpolitiikkaa ja -toimintaa tulee vahvistaa ja tukea kehitysyhteistyössä. Toimivan perusturvajärjestelmän kehittäminen myös kehitysmaissa, ottaen huomioon eri maiden maantieteelliset, kulttuuriset ja taloudelliset olosuhteet, ovat tärkeitä tavoitteita ihmisoikeuksien toteuttamiseksi myös heikommassa asemassa oleville ihmisille.

Suomen kehitysyhteistyölinjauksessa sekä valtiollisia toimijoita että kansalaisjärjestöjä tulee tukea liittymään mukaan ajankohtaiseen YK:n ja sen järjestöjen ILO:n, WHO:n ajamaan 'Social Protection Floor-Initiative'- aloitteeseen. Erityisesti köyhät ihmiset kehitysmaissa ovat kriisien aikana erittäin haavoittuvaisia, koska heiltä puuttuu pääsy edes minimitason sosiaaliturvan piiriin. Samalla esimerkiksi Afrikan maissa perinteinen, sukulaisten huolenpitoon perustuva turva on heikentymässä merkittävästi.

Suomen kehitysyhteistyölinjauksen tulee tukea kansalaisjärjestön ja poliittisten päättäjien välistä vuoropuhelua sosiaaliturvajärjestelmien kehittämiseksi myös kehitysmaissa.

4. Valtiot ja julkinen valta vastuussa perus- ja hyvinvointipalveluista, eikä vastuuta tule siirtää pelkästään kansalaisjärjestöille

STKL pitää Suomen kehitysyhteistyön linjauksessa tärkeänä sitä, että valtiot ja niiden hallitukset myös kehitysmaissa vastuutetaan perus- ja hyvinvointipalvelujen järjestämiseen sekä tuottamiseen eikä vastuuta siirretä pelkästään kansalaisjärjestöille. Kansalaisjärjestöjen rooli palvelujen tuottamisessa tulee olla linjassa julkisen toiminnan kanssa, täydentää julkisen sektorin palveluja sekä kehittää palveluja uusiin tarpeisiin.

Kansalaisjärjestötoiminnan tärkeitä puolia ovat osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien luominen ja tarjoaminen ihmisille sekä vapaaehtois- ja vertaistoiminta. Näillä kansalaisjärjestötoiminnan puolilla tulee olla oma tärkeä paikkansa ja toimintamahdollisuutensa. Niitä ei voi ja ei pidä alistaa palvelujen tuottamiselle.

5. Tuloksellisuuden arviointi ja tavoitteiden asettaminen tärkeää linjauksessa

STKL pitää linjauksessa esitettyjä tuloksellisuustavoitteita tärkeinä. Lyhyellä aikavälillä saavutettua edistymistä on tärkeä arvioida, mutta silloin ei useinkaan ole vielä kysymys tuloksista, vaan niiden syntymiselle edellytysten ja rakenteiden kehittymisestä. Näin ollen on tärkeää arvioida myös yhteistä kehittämisprosessia ja sitä, miten hyvin se pystyy luomaan edellytyksiä pitkäjänteisten tulosten ja vaikutusten aikaan saamiselle.

Lyhyen aikavälin tuloksellisuustavoitteiden sijaan täytyy ottaa huomioon myös pitkän aikavälin tavoitteet ja tulokset. Kestävän kehityksen ja muutoksen aikaansaaminen on usein vuosia, jopa

vuosikymmeniä kestävä prosessi. Lyhyen aikavälin tuloksellisuustavoitteet eivät saa syrjäyttää pitkäjänteisiä kehitystavoitteita, kuten asenteiden muuttamista naisten, vammaisten tai syrjäytyneiden ihmisten rooliin, asemaan ja osallistumiseen liittyen yhteiskunnassa tai paikallisten kansalaisyhteiskunnan toimijoiden voimaantumista kehitystä eteenpäin vieviksi subjekteiksi sekä paikalliseen ja kansalliseen politiikkaan vaikuttajiksi.

6. Kehitysyhteistyön haillailmiöitä on myös arvioitava kriittisesti

STKL pitää tärkeänä, että kansalaisjärjestöt keskustelevat myös kriittisesti kehitysyhteistyön mahdollisista haillailmiöistä, kuten mahdollisesta liian riippuvuuden syntymisestä avunantajamaista. Kestävän kehityksen tavoitteena tulee olla myös paikallisten ihmisten, kansalaisjärjestöjen sekä julkisten tahojen tukeminen omatoimisuuteen ja oman vastuun ottamiseen sekä edellytysten luominen sille.

7. Toimiva kansalaisyhteiskunta on kaikkien yhteiskuntien ja demokratioiden kivijalka

Lähidemokratiaan tarvitaan paitsi toimiva, oikeudenmukainen ja hyvän hallinnon periaatteella toimiva julkinen sektori myös asiantuntevat kansalaisjärjestöt ja kansalaisyhteiskunta. Valtioita tulee kannustaa luomaan edellytyksiä ja kansallisia rahoitusmekanismeja kansalaisjärjestötoiminnalle.

STKL pitää tärkeänä, että Suomen kehitysyhteistyö tukee jatkossakin kansalaisjärjestöjen toimintaa kansalaisyhteiskunnan vahvistamiseksi kehitysyhteistyön kohdemaissa, koska toimiva kansalaisyhteiskunta on kaikkien yhteiskuntien ja demokratioiden kivijalka.

Helsingissä 20. kesäkuuta 2010

Riitta Särkelä
toiminnanjohtaja
Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry
Suomen ICSW- toimikunta

Uwe Ottka
kehittämispäällikkö
Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry